

Metode

u znanstvenom

proučavanju Svetoga pisma

---

*I smisao nadahnutog
teksta*

ECTS 3

četvrtkom u 10:15

FFRZ 004

Uvod u Bibliju

UP0060; ISVU: 23559

Opći uvod u Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta

Ljetni semestar ak. g. 2022./23.

amdg.ffrz.hr → nastava

Metode

u znanstvenom

proučavanju Svetoga pisma

---

*I smisao nadahnutog
teksta*

Povijesno-kritička

- metoda
  - Nužna jer su ljudski pisci svih dijelova i izvora Pisma
- Iz stare Grčke
- Origen, Augustin, Jeronim
- Iz renesanse: *ad fontes*
- Tekstualna kritika od 1800. (povijesni izvori teksta)
- Literarna (književna) kritika
  - Od Richarda Simona: ponavljanja i neslaganja u tekstu
  - Jean Astruc: pretpostavlja različite izvore
- Petoknjižje: *Jahvist, Elohist, Deuteronomist, Svećenik*
- Evandjelja: Marko + Isusove izreke (logia) u Q

Razvoj povijesno-kritičke metode

- Herman Gunkel:
  - U Petoknjižju: *književne vrste* (npr. hvalospjev ili legenda), i *životni temelj* (npr. sud ili bogoslužje)
  - Martin Dibelius, Rudolf Bultmann:
    - povijest književnih vrsta kod sinoptika
    - Uz hermeneutiku M. Heideggera:
      - Novi zavjet oblikovan u Prvoj Crkvi
      - *Povijest redakcije*:
        - kako evanđelist uređuje svoj tekst, kompozicija djela (dogadjaj → svjedočanstvo → tekst)

I povijesna i kritička

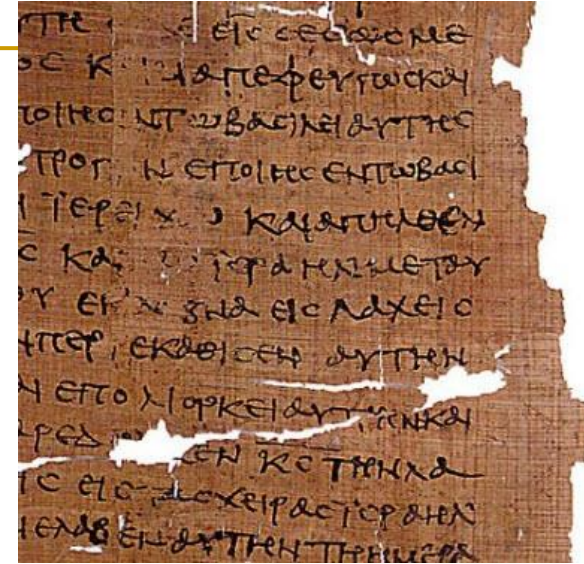
- Povjesničarsko istraživanje kako je i za koga tekst nastao
- Kritičko, znanstveno istraživanje prema objektivnim kriterijima
  - Kao i za druge tekstove, ali otkrivajući Božju objavu
- **Tekstualna kritika:**
  - na temelju sačuvanih papirusa, prijepisa i drevnih prijevoda prepoznati izvornik
- **Literarna kritika:**
  - Lingvistika i semantika teksta, smislene cjeline
  - Koja književna vrsta, koje tradicije, koje redakcije
- **Poruka:** pragmatična funkcija teksta

[JewishEncyclopedia.com](http://www.jewishencyclopedia.com)

Sinkrono i dijakrono čitanje

- Riječ Božja nalazi se u konačnom obliku teksta
- Ali povijest se ne smije zanemarivati:
  - Npr. isti je Božji Zakon ali se Izrael razvija:
  - Zakon Saveza (Izl 21-23)
  - Zakon svetosti (Lev 17-26)
  - Ponovljeni zakon (Pnz 12-16)
- Poštujemo smisao koji izriču pisci i urednici u svom vremenu

Metode *literarne analize*

- ***Književna analiza***
  - **Iz razvoja lingvistike i književnosti**
- **1. Retorička analiza**
  - govorništvo
- **2. Narativna analiza**
  - pripovijedanje
- **3. Semiotička analiza**
  - značenje

1. Retorička analiza

- Koliko je i kako tekst *uvjerljiv*?
- Tri elementa:
  - Govornik – govor – slušatelj
- Klasična retorika:
  - *Autoritet* govornika
  - *Argumentacija* govora
  - *Emocija* slušatelja (+ razumijevanje, shvaćanje)
- Aristotel:
- govor na sudu, u politici, na proslavi
- Biblijska retorika:
  - *semitski* paralelizmi i simetrija, jake slike

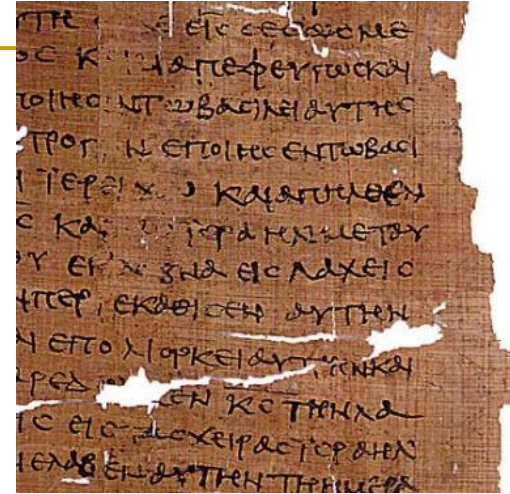
Nova retorika

- **Koliko je jezik učinkovit?**
  - Pogled na realnu životnu situaciju
- **Stil i kompozicija djeluju na slušateljstvo**
  - Uz pomoć razvoja lingvistike, semiotike, antropologije i sociologije
- **Jezik nagovara i uvjerava (*performativno* značenje)**
- **Biblija je poruka koja ima**
  - Komunikacijsku funkciju
  - Dinamizam argumentacije
  - Retoričku strategiju

2. Narativna analiza

- *Pripovjedna egzegeza, narativni pristup*
- **Osnovni oblik komunikacije je pripovijedanje i svjedočanstvo („your story”)**
- **Biblija pripovijeda povijest spasenja**
  - **Božjeg naroda u SZ**
  - **Kerigma (navještaj) u NZ: život, smrt i uskrsnuće Isusa Krista**
- **Zaplet i likovi u tekstu, gledište pripovjedača**
- **Čitatelj ulazi u svijet pripovijedanja koji mu priopćava vrijednosti**

Razne metode *narativne analize*

- **Može se razlikovati:**
- **„stvarni autor” – pisac**
  - I „pretpostavljeni autor”:
npr. Nehemija kao književni lik u Neh
  - npr. Proto-, Deutero-, Tritoizaija ↔ lik Izaije u knjizi
  - Pisac Ivanova Evandelja – lik ljubljenog učenika u Iv
  - Danas: glumac ↔ lik u filmu
- **„stvarni čitatelj” – svatko od nas**
  - I „pretpostavljeni čitatelj” – kome se pripovjedač obraća
- **najnovija: Filmska analiza – čitamo tekst kao da je film, otkrivamo kako je i što i zašto prikazano**
  - Gdje je i koja kamera, koji je kadar

Plodovi *narativne analize*

- Tekst nije samo „prozor” u povijest
- nego i „ogledalo” u kojem čitatelj prepoznaje vrednote
  - Značenje teksta u vrijeme nastanka
  - Značenje danas
- Teološka refleksija
  - nakon različitih metoda narativne analize, ispituje vjerničke plodove pripovijedanja
- Sinkrona metoda
- Treba uočiti nauk vjere
  - Subjektivna egzistencijalna učinkovitost Riječi Božje nije sva njezina istina

© JewishEncyclopedia.com

3. Semiotička analiza

- Sinkrono čitanje
- Iz lingvističkog „strukturalizma”
  - de Saussure (početkom 20. st.):
  - Svaki je jezik sustav mnogih odnosa koji se podvrgavaju utvrđenim pravilima
- Biblijska semiotika: pariška škola (Greimas)
  - 3 načela Pariške škole:
- 1. Tekst ima imanentno značenje
  - *Cijeli tekst*, ali bez autora, primatelja, povijesnog događaja i redakcije
- 2. Značenje ima strukturu
  - Značenje se temelji na odnosu, tj. na razlici elemenata teksta koji se međusobno slažu ili su suprotnosti
- 3. Svaki tekst ima svoju gramatiku
  - Poštuje pravila koja vrijede za elemente (rečenice) i za cjelinu toga teksta

Razine *semiotičke* analize

- **1. narativna razina:**
  - kako likovi nose radnju od početka, kroz razne faze, do završetka radnje („dinamika”)
- **2. razina govora:**
  - A) likovi, vrijeme i mjesto radnje
  - B) djelovanje likova: kamo idu, što rade
  - C) vrednote likove koje ih pokreću
- **3. logičko-semantička razina**
  - Koja najdublja logika nosi pripovijedanje i likove?
  - Uz pomoć semiotičkoga dijagrama, između suprotnosti
    - npr. Jakova vuče želja da se pomiri s bratom i oslobodi se straha ili mu je svejedno, odnosno želi ostati u sukobu s njime i bojati ga se

Semiotička analiza danas

- Istraživanje
- kako i što se priopćuje, intertekstualnost
- Zasluga:
- svaki biblijski tekst je koherentna cjelina podložna preciznim lingvističkim mehanizmima
- Ali: Biblija ne negira subjekt ni izvantekstualnu stvarnost

4. Pristupi na temelju predaje

- **1. Kanonski pristup**
  - Biblija je cjelina, odlomak ima smisao u cjelini teksta
- **2. Pristup uz židovsku predaju i tumačenje**
  - I SZ i NZ nastaju u židovstvu
  - *Targumim* i *midrašim*: propovijedi i tumačenja
- **3. Pristup po povijesnoj učinkovitosti teksta**
  - Tekst je književno djelo tek kad ima čitatelje
  - Recepcija može biti individualna ili zajednička, literarna, umjetnička, teološka...

5. Suvremeni pristupi

- Po humanističkim znanostima
  - 1. sociologija
    - Iz kakvoga društva potječe tekst i kako utječe na to društvo
  - 2. kulturna antropologija
    - Kako tekst gleda na čovjeka, iz kakve kulture dolazi, kakvu kulturu stvara
  - 3. psihologija i psihoanaliza
    - Čovjekov duševni svemir
- Kontekstualni pristupi
  - 1. teologija oslobođenja (otkupljenje)
  - 2. feministički pristup (dostojanstvo žene)
- Fundamentalistički pristup – jedni ne valja

Smisao biblijskog teksta

- 1. doslovni, literalni
- 2. duhovni
  - alegorija, preneseno značenje, analogija
  - Klasično:
  - Koja istine vjere
    - katehetski ili dogmatski smisao, sustavna teologija
  - Što treba činiti (moralni smisao)
  - Kako nas vodi k spasenju, približava Bogu
    - anagogijski, mistagogijski smisao
- 3. puni smisao

